

MŮŽE MĚSTSKÉ PLÁNOVÁNÍ SNÍŽIT KRIMINALITU ?

Historický vývoj městského plánování jejich bezpečnosti prokazuje, že na jeho počátku bylo budování městských hradeb a hloubení městských příkopů jako obrana proti vnějšímu nepříteli a vznikání uzavřených homogenních městských prostorů, svým způsobem i obrana proti vnitřnímu protiprávnímu jednání jejich obyvatel. Šlo tedy o bezpečnost v širokém smyslu: proti zevním násilným aktům i proti vnitřnímu protiprávnímu jednání, kriminalitě. Tato funkce hradeb a příkopů postupně slábla a v podstatě už minulé století ukázalo jejich nepotřebnost. Hradby se bouraly, příkopy se zasypávaly.

Moderní kriminalita má nové podoby od lehčího protiprávního jednání až k nejtěžším zločinům.

Koncentrace obyvatelstva a jeho urbanizace vytvořily zcela nové prostředí celého společenského života včetně kriminality. Městští plánovači se ptají, zda jejich působení může vést ke snížení protiprávního jednání některých členů lidské společnosti. A dávají-li si kladnou odpověď jako profesionálové, ptají se jak své představy realizovat.

Předpokladem efektivního řešení je historická i současná analýza příčin protiprávního jednání některých členů lidských ko-

munit. Růst kriminality v posledních padesáti letech, v podstatě od ukončení druhé světové války, se spojuje především s obrovskými pohyby obyvatelstva, jednak ne dobrovolnými, jednak dobrovolnými. Obě formy migrace uvolnily bariéry v podobě státních hranic a v podobě hranic sociálních. Vysoká koncentrace obyvatelstva ve městech vede k anonymizaci lidí a jejich konání. Segregace určitých skupin obyvatelstva, ekonomická, sociální, rasová, bezdomovská nebo jiná má za následek vznikání homogenních skupin osob lišících se příslušnými charakteristikami od většinové populace. Pocit menšiny vede k pocitu ohrožení a k pocitu potřeby sebeobrany. Od ní je už jen krok ke vzniku agresivního jednání, které postupně graduje, až se mění v kriminální atmosféru určitých oblastí.

Na vzniku kriminality se podílejí: příležitost, motivace a schopnost akce. Proti tomu u možnosti omezit kriminalitu má svou úlohu prevence a fungování různých kontrolních systémů od sousedské kontroly po kontrolu potlačujícími aparáty, především policií. Prevence se zaměřuje jednak na konkrétní i abstraktní ochranu potenciální oběti jako jsou ženy, děti, handicapované osoby apod., jednak na vytvoření bariér me-

zi potencionálními oběťmi a potencionálními agresory. Za takto vymezených rolí mohou sehrát důležitou úlohu právě městští plánovači.

Jednou z forem prevence je koncepce urbanistických plánů zástavby a budování sídlišť a oddechových ploch, dopravních cest a diferenciací staveb podle jejich funkcí tak, aby vznikaly homogenní oblasti, umožňující snažší zevní kontrolu pohybu osob v neoficiálně diferencovaných městských zónách. Tak může vzniknout nediskriminační segregace různých skupin obyvatelstva, bránící vzájemnému nepřátelskému prolínání. Taková je myšlenka kriminální prevence cestou tvorby životního prostředí (Crime Prevention Through Environmental Design - CPTED), připomínající koncepci "Krásných měst" apod. Městští plánovači a urbanisté tak mohou realizovat nejen své koncepce výstavby měst a obcí, ale přispět zároveň i ke snížení kriminality.

Podobnou funkci zvyšující bezpečnost obyvatelstva mohou mít ve spolupráci s urbanisty a plánovači i stavitelé a architekti. Jde o výstavbu obytných čtvrtí, sídlišť, ale i jednotlivých domů pro bydlení. Architekti zde mohou uplatnit koncepci "bezpečného bydlení" zajištěním domů a bytů různými

bezpečnostními opatřeními proti bytové kriminalitě, a to jak lokalizací takové výstavby, tak i technickými instalacemi apod.

Kromě zabezpečení obytných domů proti kriminalitě je možná i výstavba "bezpečných" nebytových staveb jako bank, obchodních domů, veřejných budov tak, aby poskytovaly bezpečí jejich majitelům i uživatelům, včetně veřejnosti. Míněna jsou technická zařízení odrazující kriminální živly, jejich zadržení ev. zajištění po spáchání

trestného činu přímo na místě a tím i ochrana majetku lidí.

Prevence kriminality ve městech předpokládá efektivní spolupráci příslušných veřejných i soukromých orgánů s místní policií a dalšími účastníky městského života. Prevence kriminality má ovšem svou principiální stránku v podobě prevence sociální. Ta úzce souvisí s ekonomickou situací, s vyšší nezaměstnaností, vyšší gramotností, možnostmi uspokojivého bydlení. Tyto všechny

faktory jak samostatně, tak vcelku mají největší vliv na vznik a hladinu kriminality. Proto je v zájmu celé společnosti existence alespoň minimální hladiny uspokojování lidských potřeb. Sociální a politické klima je jedním z nejdůležitějších faktorů existence nebo snižování či neexistence kriminality v příslušné společnosti.

Alois Andrlé